

## THE FORMATION, PROMOTION AND EMANCIPATION OF NATIONAL IDENTITY IN THE 19<sup>th</sup> CENTURY ROMANIA

**Veronica Florina VÎJOI (VASILESCU),  
PhD Student, University of Bucharest**

*Abstract: The national and cultural renaissance of Romania is a phrase used in Romanian culture and historiography to refer to the transformations that occurred in the history of Romanians during the nineteenth century and completed by the materialization of the national unity. Thus, with the formation of the Romanian State by uniting the Principalities of Muntenia and Moldova, an organized process for the creation of national unity is generalized to the entire population, a process that had already begun at the level of cultural elites since the period just before the Revolution of 1848. The attribute of foreign policy is diplomacy, and literature is the attribute of domestic policy. The beginning of a new era takes place in the socio-political history, but also in that of literature and culture. Through their literary works, the writers of this new generation served with the pen the socio-political ideals, but also externally as prestigious diplomats. The construction and modernization of Romania enjoyed an uninterrupted continuity, and the six decades that separate 1859 from 1918 represented for Romanians a period of progress and successive achievements to which the performance of the three leaders, Alexandru Ioan Cuza and kings Carol I and Ferdinand I, heavily contributed. The beginning undoubtedly takes place during the seven-year reign of Prince Cuza, who laid the foundations for the development and modernization of the United Principalities, as well as their transformation into a single unitary state Romania, with the help of a major reforms program. Taking over the rule of the country, Prince Carol of Hohenzollern-Sigmaringen continued the construction process and during his reign, Romania gained independence and accelerated its modernization, for King Ferdinand to lead the country in the conflagration of the First World War and to become the king of Greater Romania, united in the integral national borders.*

*Keywords: diplomacy, literature, unity, identity, nation*

### I. INTRODUCERE

Articolul științific se înscrie în domeniul Filologie, subdomeniul Literatură, cu valorificarea informațiilor, analizelor și concluziilor rezultate din abordările identificate care țin de literatură, diplomație, istorie literară, relații internaționale și studii europene.

Prin tema aleasă, doresc să dovedesc capacitatea de a trata științific un subiect care în zilele noastre este puțin cunoscut și conștientizat, anume contribuția elitelor culturale și diplomatice românești la formarea, promovarea și emanciparea identității naționale în secolul al XIX-lea.

Scopul demersului științific este de a aduce în atenție o temă mai puțin tratată în literatura de specialitate, acordând atenție studiului, așezarea temei în contextul cercetărilor științifice în domeniu, inter și transdisciplinar.

Pentru a răspunde scopului și obiectivelor urmărite, lucrarea este structurată într-o manieră care să corespundă temei, plecând de la cadrul general și analizând formele prin care elitele, în special cele formate în străinătate în perioada revoluției pașoptiste, au influențat evenimentele din Principate și procesul identitar ce a dus la formarea, modernizarea, emanciparea și impunerea noului stat România.

Am încercat să extrag informații relevante din bibliografia studiată, să identific metodele de cercetare, obiectivele să le așez într-o succesiune logică, apoi concluziile pe argumente și soluții teoretice proprii.

## II. GENIALA ACTIVITATE POLITICĂ ȘI DIPLOMATICĂ DIN PERIOADA MICII UNIRI

Unirea Moldovei cu Muntenia și revendicarea drepturilor pentru națiunea română din Transilvania și Banat au reprezentat programul politic fundamental al românilor în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

În noua conjunctură politică internațională, de schimbare a echilibrului de forțe în această zonă a Europei, după înfrângerea Rusiei în războiul Crimeii, patrioții români uniونيști s-au folosit cu abilitate de conflictul de interese dintre Marile Puteri pentru a realiza unirea Principatelor<sup>1</sup>.

Conferința de la Paris și-a încheiat lucrările prin adoptarea unor hotărâri, incluse într-o Convenție, act care reflecta prea puțin aspirațiile națiunii române. Astfel, deși s-a admis ca cele două Principate Române să poarte numele de „Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești”, ele trebuiau să aibă domnitori, guverne și adunări legislative separate. Erau comune numai *Comisia Centrală pentru Alcătuirea Legilor și Curtea de Casație*, având sediul la Focșani. Era instituită responsabilitatea ministerială, erau desființate rangurile și privilegiile boierești, relațiile dintre țărani și proprietari, urmând a fi reglementate prin lege.

Unioniștii români au respins-o cu hotărâre, declarând-o ca nefiind legea fundamentală a lor, nereflectând doleanțele lor. Ca reacție, la alegerile din Moldova, l-au desemnat câștigător pe candidatul partidei naționale, Alexandru Ioan Cuza, ales în unanimitate, iar adunarea electivă din București, deși era alcătuită în majoritate din elemente conservatoare, sub impulsul partidei naționale și datorită intervenției directe a maselor, târgoveți, țărani, negustori, adunați pe Dealul Mitropoliei, în jurul clădirii unde aveau loc dezbaterile și manifestând pentru Unire, l-a ales, în unanimitate, domn al Țării Românești pe domnul Moldovei, Alexandru Ioan Cuza.

Astfel, prin alegerile din 5 și 24 ianuarie 1859, românii au pus cele șapte puteri garante în fața unui fapt împlinit: Unirea Principatelor prin alegerea unui unic domn al Moldovei și Țării Românești. Prin acest act, după cum aprecia cu deplină justețe dr. Paul Cernovodeanu, „a ocolit, fără a încălca însă în mod formal, prevederile Convenției de la Paris”.

Alexandru Ioan Cuza și oamenii politici români au dat dovadă de moderație, tact și înțelepciune, evitând să forțeze mâna Porții prin formularea unei declarații intempestive de independență.

La conferința de pace din aprilie 1859, cinci dintre cele șapte puteri garante participante: Franța, Marea Britanie, Prusia, Rusia și Regatul Sardiniei (Piemont) au recunoscut dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza, dar izbucnirea războiului franco-sardo-austriac a întrerupt lucrările forumului Marilor Puteri. După reluarea lucrărilor, reprezentanții tuturor celor șapte puteri garante, inclusiv ai Imperiului Otoman, puterea suzerană, au recunoscut, în unanimitate, de jure, dubla alegere. Recunoașterea dublei alegeri de către puterile garante și puterea suzerană a însemnat consacrarea în fapt a uniunii personale a celor două principate, o primă etapă în realizarea unirii depline, politico-administrative.

<sup>1</sup> Lucian Boia, *Românii și Europa. O istorie surprinzătoare*, Editura Humanitas, București, 2020, p. 56

Înfăptuirea Unirii Principatelor a marcat o profundă schimbare în domeniul relațiilor externe ale noului stat, atât cu puterea suzerană, Imperiul Otoman, cât și cu puterile garante. O trăsătură esențială a politicii externe a Principatelor Unite, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, o constituie inaugurarea de acțiuni diplomatice de sine stătătoare, concretizarea unei politici externe românești, oficială și cu caracter permanent, orientată în direcția realizării obiectivelor fundamentale ale națiunii române. Domnul, alături de miniștrii și de agenții săi diplomați, nu se mai consideră simpli executanți ai ordinelor și dispozițiilor Porții, ci reprezintă expresia intereselor și a voinței poporului român.

O altă caracteristică esențială a politicii externe românești, în această perioadă, a reprezentat-o politica faptului împlinit, al cărei debut a constituit-o, de altfel, dubla alegere.

Mica Unire, așa cum este cunoscută în istoria noastră, reprezintă o realizare crucială în desăvârșirea statalității noastre moderne, situându-ne în contextul de a fi creatorii propriei noastre istorii<sup>2</sup>. Statalitatea modernă s-a realizat cu ajutorul diplomației având pe atunci în jur de patruzeci de politicieni foarte bine instruiți și mari patrioți. ***Noi ne-am unit prin diplomație.***

### III. ROLUL AVUT DE ELITELE POLITICE ȘI CULTURALE ÎN FORMAREA UNEI CONȘTIINȚE NAȚIONALE ROMÂNEȘTI ÎN PERIOADA PAȘOPTISTĂ

Desăvârșirea culturală a unor personalități din Principatele Române la școli de renume din străinătate (mai ales din Occident) a început, este adevărat, cu multă dificultate datorită controlului otoman și țarist.

După ce, în 1829, a căzut monopolul economic al Imperiului Otoman asupra Provinciilor românești, din 1830 au putut pleca în Occident la studii mai mulți tineri și oameni de cultură. Dintre aceștia menționăm: frații Ion și Dumitru Brătianu, Dimitrie Bolintineanu, Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu etc.

Vechile centre universitare din Franța, Germania, Austria de astăzi și Italia, prin tinerii formați și apoi reveniți în țară, au început construcția României Moderne. Dobândiseră idei noi de organizare a unei statalități moderne, de înființare a unor instituții de învățământ dintre cele mai importante (cazul lui Kogălniceanu, care a început, pentru prima dată, să țină un curs de istorie a românilor în cadrul Academiei Mihăilene). Au pus bazele mai multor înfăptuiri progresive în zona socială și de sănătate. Cunoșteau cel puțin patru limbi străine<sup>3</sup>.

Conștiința unității românești se afirmă cu putere, mai ales, în cursul Revoluțiilor din 1848, prin: Nicolae Bălcescu, Ion Heliade Rădulescu, C.A. Rosetti, Dimitrie Bolintineanu, Mihail Kogălniceanu, Costache Negri, Augustin Treboniu Laurian, Aron Pumnul, Aaron Florian și alții.

Un rol important l-a jucat propaganda unionistă întreprinsă de către liderii partidei naționale în cele două Principate și în străinătate. Activitatea desfășurată în „diaspora”, mai ales în Franța, a cunoscut mai multe direcții: apeluri către opinia publică europeană; evidențierea programelor politice în publicații ca: *România Viitoare* (1850, Paris), *Junimea Română* (1851), *Republica Română* (1851- Paris, 1853- Bruxelles); afilierea la „Comitetul Central Democratic European”, cu sediul la Londra, care urmărea

<sup>2</sup> Eugen Simion, *Secolul al XIX-lea în doi mesianici chibzuți și un vizionar mistic. Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Ion Ghica*, Editura Cartea Românească Educațional, Iași, 2020, p. 58

<sup>3</sup> Anastasie Iordache, *Dumitru Brătianu. Diplomatul, doctrinarul liberal și omul politic*, Editura Paideia, București, 2003, p. 126

declanșarea unei revoluții europene; constituirea la Paris a unui comitet cu deviza: „Dreptate, Fraternitate, Unitate”.

Perioada pașoptistă (1830-1860) este o epocă de afirmare a literaturii naționale, ce se caracterizează printr-o orientare culturală și literară cu trăsături specifice epocii de avânt revoluționar, de emancipare socială și națională. Este perioada în care se încearcă „arderea” unor etape care nu fuseseră parcurse de literatura noastră și care se desfășuraseră succesiv în literaturile occidentale, în decursul a mai bine de un secol și jumătate.

În literatura română *Momentul 1848* reprezintă momentul fundamentării literaturii naționale prin orientarea oferită de revista *Dacia literară* care a lansat un curent și a format generația cunoscută sub numele: “generația scriitorilor pașoptiști”. Perioadă premergătoare revoluției de la 1848 a însemnat începutul poeziei noastre romantice. Epoca pașoptistă înseamnă, înainte de toate, epoca începutului literaturii noastre moderne și romantice; prin opera scriitorilor afirmați după 1830, se instaurează un nou climat literar și o nouă stare de spirit<sup>4</sup>.

Pașoptismul este o ideologie literară niciodată sintetizată într-un program particular și supusă unor comandamente exterioare: mesianism cultural și revoluționar, spirit critic, deschidere spre Occident și lupta pentru impunerea unui specific național, conștiință civică și patriotică, conștiința pionieratului în mai toate domeniile vieții, o retorică a entuziasmului și a trezirii la acțiune.

Afirmarea unei generații de scriitori, gazetari, istorici și oameni politici, numită de posteritate generația pașoptistă determină începutul modernității noastre culturale, o perioadă de tranziție și de prefaceri palpabile. Occidentalizarea nu s-a produs brusc, ci a traversat etapa inițială a traducerilor, a adaptării, a imitării modelelor, a respectării structurilor date<sup>5</sup>. Ideea de unitate națională este un leit-motiv al ideologiei pașoptiste.

În perioada pașoptistă se afirmă primii noștri scriitori moderni în cadrul curentului național popular, *Dacia literară*. Apărând ideea de originalitate în literatură, mentorul generației pașoptiste dezvoltă, în același timp și spiritual critic, exercitând, în acest fel, o influență hotărâtoare asupra fizionomiei culturii românești de la mijlocul secolului trecut. Poezia pașoptistă este o poezie socială, adaptată la momentul istoric și chiar politic, conformă cu idealurile de libertate și unire ce animau sufletele românilor de pretutindeni. Acum se afirmă cu putere spiritul național, încrederea în valorile tradiționale, populare, în istoria, natura și folclorul românesc, care devin, alături de evenimentele social-politice ale momentului, teme predilecte ale poezilor.

Ceea ce îi unește pe scriitorii pașoptiști este militantismul, regăsit în creațiile literare care se constituie în adevărate manifeste pentru împlinirea unității și independenței naționale, pentru dreptate socială. Se dezvoltă astfel, o poezie: retorică, declamativă, grandilocventă, cu exprimare directă a ideilor și sentimentelor, într-un stil avântat<sup>6</sup>.

## V. IMPORTANȚA ULTIMEI JUMĂTĂȚI A SECOLULUI AL XIX-LEA ÎN EDIFICAREA STATULUI NAȚIONAL ROMÂN

<sup>4</sup> Dumitru Popovici, *Romantismul românesc*, Editura Tineretului, București, 1969, p. 67

<sup>5</sup> Mircea Angheliescu, *O istorie descriptivă a literaturii române – Epoca premodernă*, Editura Tracus Arte, București, 2019, p. 294

<sup>6</sup> Mircea Angheliescu, *Mistificațiuni – Falsuri, farse, apocrife, pastişe pseudonime și alte mistificații în literatură*, Editura Compania, București, 2008, p. 81

Domnia lui Alexandru Ioan Cuza, începută în 1859, deși scurtă și agitată, marchează începutul schimbărilor: politice, economice, sociale și culturale care vor duce la formarea României moderne.

La început, pentru a respecta cerințele Convenției de la Paris, între 1859-1861, Cuza a domnit cu două guverne, două adunări, mutându-se permanent dintr-o capitală în alta, promovându-și cu putere agenda de reforme, sprijinit puternic de extraordinara generație pașoptistă. Tot ceea ce nu era explicit interzis de către Convenție a fost considerat permis și astfel, în această perioadă, are loc adoptarea mai multor reforme administrative pe calea unificării celor două state: unificarea administrația telegrafului, unificarea vămilor prin înființarea unei singure instituții (Direcția Generală a Vămilelor), unificarea cursului monedelor, stabilirea orașului București, capitală unică, alegerea unei singure steme naționale comune, alegerea aceleiași zile naționale etc. Dar abia după acceptarea de către puterile garante a Unirii în 1861, programul de reforme a intrat în plin avânt<sup>7</sup>.

După încheierea primei etape a organizării statale, care începe de la Mica Unire și continuată cu stabilizarea noului stat unitar prin implementarea programului de reforme: politice, administrative, sociale și culturale din perioada domniei lui Cuza, elita politică românească începea punerea în aplicare a uneia dintre prevederile Divanurilor ad-hoc, și anume aducerea pe tron a unui principe străin dintr-o familie domnitoare a Europei, ca următor pas în direcția obținerii independenței depline. Aducerea pe tron a lui Carol se va dovedi o mișcare genială de politică externă ce a permis atragerea interesului direct al Prusiei pentru România, precum și garantarea sprijinului acesteia în viitoarele dispute din regiune.

"Nu e ușor de spus dacă alegerea unui domn străin – a lui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen în speță – pentru a conduce țara este un factor care a contribuit decisiv la intrarea țării într-o nouă epocă istorică, de modernitate și progres material cel puțin, sau invers, dacă intrarea într-o astfel de epocă, pregătită fără îndoială de generația de la 1848 și de domnia lui Cuza, a făcut posibilă soluția de reformare a vieții politice românești prin curmarea nesfârșitelor dispute între politicieni, plasând deasupra lor o instituție care a avut un remarcabil reprezentant, în persoana lui Carol I<sup>8</sup>.

Începând cu anul 1870, în România se produce începutul unui reviriment moral, politic, economic ale cărui rezultate pe plan cultural sunt vizibile. Oamenii de o mare calitate morală au fost angrenați în pregătirea generației lor, având un rol hotărâtor pentru cei pe care i-au pregătit.

Carol s-a autocreat din mers ca domnitor al României, dată fiind lipsa de experiență monarhică a noii țări, depunând un efort deosebit în cunoașterea și descifrarea acesteia prin cunoaștere directă, nemijlocită<sup>9</sup>. Fiind un spirit metodic și stăruitor și dând dovadă de o capacitate de organizare deosebită, el a înregistrat și asimilat o multitudine de informații și cunoștințe noi despre noua patrie, pe care a reușit să le înțeleagă și să le clasifice în mintea sa. A învățat limba română într-un singur an pentru a putea comunica liber, și a ajuns să cunoască țara și poporul român direct, nemijlocit, printr-o perseverență înformare în teren, călătorind foarte mult prin noua patrie. S-a implicat personal în evoluția acesteia și mai ales, în complexul procesul de

<sup>7</sup> Dan Berindei, *Orașul București, reședință și capitală a Țării Românești*, Editura Pro Universitaria, București, 2012, p. 27

<sup>8</sup> Mircea Anghelescu, *Lâna de aur – Călătorii și călătoriile în literatura română*, Editura Cartea Românească, București, 2015, p.181

<sup>9</sup> Narcis Dorin Ion, *Regele Carol I. Ctitorul României moderne*, Editura Muzeul Național Peleş, Sinaia, 2019, p. 91

modernizare și emancipare. Monarhia adusese în România o puternică *dorință de Europa*, dorință care se prelungește în următorul secol și care persistă până astăzi<sup>10</sup>.

Regele Carol I a fost deosebit de implicat în reconstrucția modernă a țării, sub conducerea acestuia, realizându-se edificii principale ale Capitalei, edificii importante din celelalte orașe ale țării, impozantul pod peste Dunăre, amenajările de porturi și, în primul rând a portului Constanța, rapidele progrese ale industriei de exploatare a petrolului, mii de școli și alte edificii din mediul rural, sute de spitale, zeci de mii de kilometri de cale ferată și drumuri moderne. În al treilea deceniu de domnie a consolidat poziția sa dinastică prin desemnarea, în 1880, a prințului Ferdinand drept succesor și, în 1881, prin proclamarea regatului<sup>11</sup>.

România s-a dezvoltat și s-a consolidat în timpul lungii domnii a lui Carol I, iar veniturile rezultate din vânzarea cerealelor și din exploatarea petrolului i-au asigurat un progres constat, rolul monarhului fiind benefic prin asigurarea unei guvernări corespunzătoare, prin cultivarea stabilității și a echilibrului politic.

Prosperitatea și stabilitatea au adus o dezvoltare fără precedent a culturii, artelor și științei. În timpul domniei lui Carol I, scriitorii ca: Eminescu, Caragiale, Creangă, Alecsandri, Ion Ghica, Odobescu, Slavici, Macedonski, Barbu Ștefănescu-Delavrancea, Duiliu Zamfirescu, George Coșbuc, Octavian Goga, Șt.O. Iosif, I.Al. Brătescu-Voinești, Al. Vlahuță modelează limba literară; B.P. Hasdeu, A.D. Xenopol, Mihail Kogălniceanu, Constantin Erbiceanu, Dimitrie Onciul, Ion Bogdan, Vasile Pârvan, Constantin Giurescu, Nicolae Iorga scriu istoria națională; de filologie se ocupă Ovid Densusianu, Sextil Pușcariu, Ion Bianu; Simion Mehedinți creează școala de geografie; Titu Maiorescu, Constantin Rădulescu-Motru și Vasile Conta disciplinează gândirea și ridică nivelul cultural al societății; se afirmă compozitorul George Enescu, pictorii Grigorescu, Th. Aman, Gh. Tattarescu, I. Andreescu, Șt. Luchian, sculptorul Karl Storck, actorii Matei Millo, Aristide Demetriade, fotografii Carol Popp de Szathmáry; științele beneficiază de nume ca: Spiru Haret, P.S. Aurelian, Anghel Saligny, Carol Davila, Grigore Antipa. Apar societăți culturale, se publică reviste. În această perioadă funcționează „Junimea”, vârful efervescenței intelectuale și al schimbului liber de idei, care editează revista *Convorbiri literare*.

## Concluzii

Constituirea și construirea României moderne reflectă un proces ascendent, cu rezultate remarcabile, evidențiind un efort național puternic și echilibrat, dăruire și patriotism, dar mai ales o clasă politică capabilă și eficientă.

Dăruirea acesteia către idealurile naționale a fost evidentă, uneori chiar surprinzătoare, dar în același timp, eficiența ei este de netăgăduit, ca și nivelul ei de pregătire similar celui al elitelor din statele cele mai avansate ale vremii.

Împreună cu regii și reginele României, oamenii politici ai perioadei, deși situați uneori pe poziții politic divergente, porneau cu toții de la numitorul comun al intereselor naționale, obligați de spiritul vremii, „secolul naționalităților”.

Slujirea țării și nu a intereselor proprii, era o caracteristică dominantă, o purtare contrară fiind sancționată de corpul politic.

Modernizarea nu s-a produs brusc, a traversat etapa inițială: a traducerilor, a adaptării, a imitării modelelor, a respectării structurilor date. Generația pașoptistă, prin

<sup>10</sup> Constantin Rădulescu Motru și alții. *Monarhia Românească. Carol I – Ferdinand I – Carol II – Mihai I*, Editura Teșu, București, 2008, p. 46

<sup>11</sup> Nicolae Isar, *România sub semnul modernizării. De la Alexandru Ioan Cuza la Carol I (1859 – 1914)*, Editia a II-a, Editura Universitară, București, 2017, p. 78

atitudinea lucidă și responsabilă, a contribuit la instituirea premiselor culturii române moderne și a statului unitar român modern.

## Bibliografie

- ANGHELESCU, Mircea. *Mistificțiuni – Falsuri, farse, apocrife, pastișe pseudonime și alte mistificații în literatură*, Editura Compania, București, 2008
- ANGHELESCU, Mircea. *O istorie descriptivă a literaturii române – Epoca premodernă*, Editura Tracus Arte, București, 2019
- ANGHELESCU, Mircea. *Lâna de aur – Călătorii și călătoriile în literatura română*, Editura Cartea Românească, București, 2015
- BERINDEI, Dan. *Orașul București, reședință și capitală a Țării Românești*, Editura Pro Universitaria, București, 2012
- BOIA, Lucian. *Români și Europa. O istorie surprinzătoare*, Editura Humanitas, București, 2020
- ION, Narcis Dorin. *Regele Carol I. Ctitorul României moderne*, Editura Muzeul Național Peleş, Sinaia, 2019
- IODACHE, Anastasie. *Dimitru Brătianu. Diplomatul, doctrinarul liberal și omul politic*, Editura Paideia, București, 2003
- ISAR, Nicolae. *România sub semnul modernizării. De la Alexandru Ioan Cuza la Carol I (1859 – 1914)*, Editia a II-a, Editura Universitară, București, 2017
- POPOVICI, Dumitru. *Romantismul românesc*, Editura Tineretului, București, 1969
- RĂDULESCU – MOTRU, Constantin și alții. *Monarhia Românească. Carol I – Ferdinand I – Carol II – Mihai I*, Editura Teșu, București, 2008
- SIMION, Eugen. *Secolul al XIX-lea în doi mesianici chibzuiți și un vizionar mistic. Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Ion Ghica*, Editura Cartea Românească Educațional, Iași, 2020